

9. Чернова А. В., Коваленко О. А., Корхова М. М., Антипова Л.К. Способи підвищення виживаності рослин сорго цукрового на півдні України. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2019. Вип. 2 (102). С. 56-61. DOI: 10.31521/2313-092X/2019-2(102)-8 (дата звернення: 07.09.2021).

10. Гамаюнова В. В., Хоненко Л. Г., Федорчук М.І., Коваленко О. А. Добір посухостійких культур для Південного Степу України. Науковий журнал: Зернові культури. Том 5. № 1. Дніпро: Інститут зернових культур НААН України, 2021. С. 13-22. <https://doi.org/10.31867/2523-4544/0153>.

УДК 633.1.631.526.32

ДОБІР ПРОДУКТИВНИХ СОРТІВ – ЗАПОРУКА ВИКОНАННЯ ОБСЯГІВ ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Гамаюнова В. В., д-р с.-г. наук, професор

e-mail: gamaunovavv@mnaui.edu.ua

Хоненко Л. Г., канд. с.-г. наук, доцент

e-mail: khonenkolg@i.ua

Корхова М. М., канд. с.-г. наук, доцент

e-mail: korhovamm@mnaui.edu.ua

Гирля Л. М., канд. хім. наук, доцент

e-mail: lmgirlya@mnaui.edu.ua

Смірнова І. В., канд. с.-г. наук

e-mail: smirnovaiv@mnaui.edu.ua

Миколаївський національний аграрний університет

Пшениця озима є основною зерновою культурою, яка у виробництві продовольчого і фуражного зерна посідає перше місце. До того ж Україну в світі знають як житницю високоякісних хлібів. Відомо, що зерно високої якості отримують перш за все за вирощування пшениці в зоні Степу України. Однак в умовах нинішнього 2022 року саме в цьому регіоні відбуваються воєнні дії. Поля, у тому числі й озимини, пошкоджені проходами техніки, забруднені уламками снарядів тощо. Господарювання та догляд за посівами можливим буде лише після проведення повного розмінування таких площ.

Не зважаючи на воєнний стан, обсяги зерновиробництва, необхідно виконувати, щоб мати зерно та забезпечити населення України хлібом. До того ж у всі попередні роки наша держава значну частину зерна продавала іншим країнам світу, що мало важливе значення для економічного розвитку.

Отже нині, як ніколи раніше, необхідно докласти зусилля для отримання високої продуктивності зерна. Слід скористатися досвідом як попередніх наукових напрацювань, так і результатами виробників, щоб кожен гектар забезпечив найвищу врожайність якісного зерна. Виключно актуальним залишається ресурсозбереження, що полягає та базується на засадах використання ощадливих способів обробки ґрунту, застосуванні сучасних біопрепаратів і рістрегулюючих речовин, доборі найбільш адаптованих до умов зони сортів і гібридів тощо. Зазначені елементи технології вирощування сільськогосподарських культур до того

ж мають забезпечувати найбільш ефективне споживання рослинами вологи, яка має витратитись безпосередньо на формування врожаю попереджуючи цим непродуктивні втрати її на випаровування з поверхні поля. Такі елементи технології напрацьовані для багатьох культур в Миколаївському НАУ та інших установах Південного Степу України [1-3]. Адже забезпечення рослин вологою в цьому регіоні знаходиться в першому мінімумі та визначає рівні врожаїв сільськогосподарських культур.

Щорічно в умовах Навчально-науково-практичного центру Миколаївського НАУ (ННПЦ МНАУ) проводиться випробування сортів і гібридів основних видів рослин різних наукових селекційних установ України та зарубіжжя. Зокрема висівається більше 150 сортів пшениці озимої. У даних матеріалах ми наведемо дані результатів випробування сортозразків селекції Інституту фізіології рослин і генетики НААН (ІФРГ НААН) та Миронівського інституту пшениці ім. В. М. Ремесла НААН (МІП ім. В. М. Ремесла). Дослідження з визначення рівня їх урожайності та основних показників якості зерна впродовж вегетації 2019-2020 та 2020-2021 рр. наведено в таблицях 1 і 2.

Таблиця 1

Урожайність зерна сортів пшениці озимої м'якої селекції ІФРГ НААН та МІП ім. В. М. Ремесла НААН у роки вирощування, т/га

Варіант	Роки		Середнє за 2 роки
	2020	2021	
<i>Короткостеблові</i>			
Смуглянка (st)	6,88	8,20	7.54
Золотоколоса	5.91	7.22	6.57
Сотниця	4.18	5.86	5.02
Соломія	5.28	5.88	5.58
Малинівка	6.02	7.32	6.67
Середнє по короткостеблових	5.66	6.9	6.28
<i>Середньостеблові</i>			
Подольянка (st)	5.0	6.42	5.71
Здоба Київська	5.45	6.65	6.05
Лимарівна	5.05	6.34	5.70
Каланча	3.23	4.33	3.78
Наталка	3.26	3.94	3.60
Борія	4.36	4.97	4.67
Фаворитка	6.43	7.24	6.84
Богдана	5.19	5.88	5.54
Хуртовина	4.89	5.46	5.17
Астарта	5.71	6.47	6.09
Чигиринка	6.43	7.86	7.15
Даринка Київська	4.57	5.31	4.94
Середнє по середньостеблових	4.97	6.56	5.44
Нір_{0,05}	0,33	0,36	

Як свідчать наведені дані, рівні врожайності та якість зерна пшениці озимої змінюється як за впливу погодних умов вегетаційного періоду, так і в розрізі сортів. Дещо вищу продуктивність в умовах ННПЦ МНАУ формують короткостеблові сорти – у середньому за два роки по всіх 5 взятих на вирощування сортах отримали 6,28 т/га зерна, а середньостеблових (12 сортозразків) – 5,44 т/га. Визначено досить значні коливання врожаю у розрізі сортових особливостей: у короткостеблових від 5,02 до 7,54 т/га, а у середньостеблових від 3,60 до 7,15 т/га, або майже вдвічі.

З аналогічною залежністю змінювалися й основні показники якості зерна, від яких змінюється його класність, вартість реалізації та безпосередньо якість хліба при випіканні.

Таблиця 2

**Основні показники якості зерна сортів пшениці озимої м'якої селекції
ІФРГ НААН та МП ім. В. М. Ремесла НААН (середнє за 2020-2021рр.)**

Сорт	Вміст білка, %	Масова частка сирі клейковини, %	ІДК, од	Число падіння, с	Натура, г/л	Вологість, %	Склоподібність, %
Короткостеблові							
Смуглянка (st)	14,9	30,28	86,7	470	768	11,2	49
Золотоколоса	14,1	28,20	76,4	447	760	10,4	22
Сотниця	12,9	24,12	81,2	512	760	12,0	45
Соломія	12,6	23,76	72,2	448	762	12,9	30
Малинівка	13,1	25,48	77,2	439	766	10,9	часткова
Середньостеблові							
Подоянка (st)	12,8	24,12	104,2	389	746	11,2	27
Здоба Київська	12,6	23,12	85,4	318	764	12,1	43
Лимарівна	12,8	24,48	77,4	382	762	10,7	42
Каланча	14,7	28,56	78,4	418	744	12,1	часткова
Наталка	15,8	32,6	91,1	504	756	12,0	39
Борія	13,6	24,8	85,5	487	758	11,6	42
Фаворитка	15,1	28,08	112,4	426	760	11,8	42
Богдана	13,9	26,24	78,2	447	754	11,9	35
Хуртовина	13,7	26,28	78,2	413	747	11,3	часткова
Астарта	12,6	24,48	116,2	462	752	11,8	33
Чигиринка	15,0	29,12	108	414	760	12,2	32
Даринка Київська	14,6	28,88	92,1	451	744	10,7	35

Таким чином, за однакових умов вирощування, продуктивність залежить від сортових особливостей. Це є характерним не лише для пшениці озимої, а для всіх сільськогосподарських культур. Тобто саме добір найбільш адаптованих до умов зони вирощування сортів чи гібридів рослин є найбільш дієвим заходом, який не потребує додаткових витрат, а є виправданим і дешевим. Звісно ж за високої врожайності культури значно ефективніше використовують вологу – запаси, що накопичені ґрунтом, та опади

вегетаційного періоду. Це має вирішальне значення для зони Південного Степу України.

Список використаних джерел:

1. Гамаюнова В.В., Хоненко Л.Г., Глушко Т.В., Музика Н.М. Значення родючості ґрунтів та дотримання законів землеробства у збільшенні виробництва зерна та ефективного використанні вологи рослинами в умовах південного Степу України. Баку. "AzHvəM" EİB-nin elmi əsərlər toplusu – 2019. С. 192-197.

2. Бойко М. О. Агробіологічне обґрунтування елементів технології вирощування гібридів сорго зернового в Південному Степу України: дис...канд. с.-г. наук: 06.01.09 «Рослинництво». ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», Херсон. 2017. 230 с.

3. Гамаюнова В.В., Литовченко А.О., Музика Н.М. Значення попередника у формуванні зернової продуктивності озимих культур в умовах Степу України / Вісник Житомирського національного агроєкологічного університету. 2016. С. 80-87.

УДК 340. 13:[65.018:338.439.4]

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗПЕЧНОСТІ ТА ЯКОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ

Гусенко А. А., старший викладач
email: angelagusenco@gmail.com

Миколаївський національний аграрний університет

На основі міжнародно-правових принципів кожна держава світу повинна створювати для своїх громадян умови, які мали б мотивувати дотримуватися здорового способу життя, що передбачає перш за все споживання здорової їжі, потребу в раціональному, збалансованому та повноцінному харчуванні. Таким чином, можна стверджувати про актуальність регулювання дотримання вимог щодо безпечності та якості харчових продуктів і необхідність удосконалення нормативно-правового забезпечення в цій сфері економіки.

Питання правового регулювання безпеки продуктів харчування в нашій країні посідає важливе місце поряд із правом вільного доступу до інформації про якість харчових продуктів і гарантоване статтею 50 Конституції України.

На сьогодні в Україні відносини між органами виконавчої влади, операторами ринку харчових продуктів та споживачами регулює Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» від 23.12.1997. Цей же Закон і визначає порядок забезпечення безпечності та якості харчових продуктів. Відповідно до ст.4 Закону держава здійснює регулювання безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, серед іншого, і шляхом здійснення державного контролю. Виробництво безпечних та високоякісних продуктів харчування, як і сировини для їх виготовлення, здійснюється на підставі та у відповідності до низки норм законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, які, у своїй сукупності, становлять правове поле та забезпечують належне правове регулювання зазначеного виду виробництва.